

Knihovna Univerzity
Dr. K. R. L. ŠAFÁŘIKOVY

31-F-7

KAREL KADLEC

Posmrtná vzpomínka

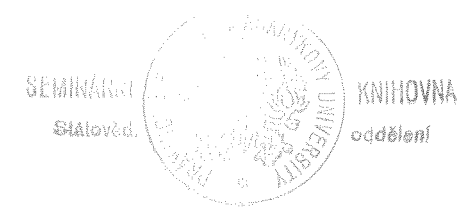

NAPSAL

RUDOLF RAUSCHER

*Zvláštní otisk z časopisu
Učené Společnosti Šafárikovy »Bratislavy«,
ročník II., číslo 4-5.*

V BRATISLAVĚ
1928

PROF. DR. KAREL KADLEC †

»Bije dvanáctá hodina«, řekl mi prof. Kadlec po letošních prázdninách, když jsem ho navštívil. Nevěřil jsem tomu. Pamatoval jsem stále Kadlce, dokud byl zdravý a dokud jsem se s ním stýkal téměř denně na pražské právnické fakultě. Obraz svěží postavy, plné energie tanul mi stále na mysli. Ale skutečnost byla jiná. Kadlec chřádnul, až 4. prosince 1928 odešel na vždy.

Prof. Kadlec narodil se v Přebořově u Soběslavě dne 11. ledna 1865. Vystudoval gymnasium v Čes. Budějovicích a absolvoval práva na pražské právnické fakultě. Rád vzpomínal na tato léta, v nichž pilně studoval slovanské jazyky. Znal téměř všechny jazyky ještě studentem na gymnasiu a to mu umožnilo, podle jeho vlastních slov, pozdější jeho studium. Již jako dvacetiletý překládá z různých slovanských jazyků, píše články do různých časopisů, zvl. do Jelínkova Slovanského Sborníku. Roku 1886 byl půl roku členem redakce Hlasu Národa. Píše pod pseudonymem Bohdan Přebořovský a v jeho literárních počátcích jeví se již jeho záliba o věci slovanské.

Po krátké advokátní praxi stal se od r. 1890 tajemníkem Národního divadla v Praze. Praxe tato odvedla ho na čas od pozdějšího jeho cíle, neboť Kadlec i praktickému původnímu svému zaměstnání dovedl se věnovati zcela a plně. Zajímalo ho autorské právo právě jako tajemníka naší scény a z této literární činnosti máme řadu velmi důležitých pojednání majících cenu ještě dnes. Jest to pojednání: *Pojem a obsah práva autorského v Právnímku 1891*, dále dílo *Pravozovaci právo k dílům dramatickým a hudebním* (Rozpravy České Akademie tř. I, roč. 1. č. 4. 1892) *Počátky práva autorského* (Č. Č. M. 1893), *Právo k překladu* (Athenaeum IX 1891–2). V těchto studiích jeví se již záliba o právní historii, neboť Kadlec na mnohých místech probírá otázku autorského práva právě z tohoto hlediska. Jeho praktické zaměstnání má vliv i na překladatelskou jeho činnost. Kadlec překládá i dramatická díla Bissona a Carréa Monsieur le directeur (Pan ředitel) a Iva conte Vojnoviče Ekvinocij (Ekvinokce).

Alle činnost tato je pouze přípravou, neboť vlastní úkol Kadlcův byl jiný. Kadlec měl bohatou přípravu pro studium slovanských práv a jim se věnoval plně opouštěje praxi. Pilně se připravoval, seznamoval se s literaturou svého předmětu

i s prameny. V době, kdy tak činil, byl obor dějin slovanského práva úplně novou disciplínou. Bylo třeba se propracovávat k metodě i stanoviti si cíle, kam má nová disciplína směřovati. Kadlec píše proto »*Několik kapitol z oboru slovanského práva*« do Osvěty roč. XIV. 1894 a v této rozpravě probírá počátky studia slovanského práva, jeho metodu a podává stručný přehled literatury. Cíly slovanských právních dějin zabýval se Kadlec nedlouho potom znovu ve zvláštní studii »*O úkolu právních dějin slovanských*« rovněž v Osvětě 1896. Otázka tato zajímá ho ještě jednou později, již jako docenta, v pojednání »*Základní otázky slovanských právních dějin*« ve Sborníku věd právních a státních, 1901 roč. II. Děje se tak proto, že nauka slovanských právních dějin se již rozvíjí a o slovanském právu píše Zigel ve Varšavě a Balzer ve Lvově. A názory obou těchto profesorů nutí Kadlce, aby se s nimi vyrovnal a podal názory své vlastní.

Po přípravných studiích vydává r. 1898 svůj habilitační spis »*Rodinný nedíl tili zadruba v právu slovanském*« vlastním nákladem. Spis svůj věnoval Bogišičovi, neboť sebrany materiál Bogišičův v jeho Zborníku sadašních právních običaja sloužil Kadlcovi za hlavní pramen pro vylíčení zadrubného zřízení u jižních Slovanů. Kadlec zpracoval v této studii rodinný nedíl, jemuž po prvé dal právě tento název, u Slovanů jižních, u Rusů, u Čechů a u Poláků. U Jihoslovanů a u Rusů vyšel od doby současné a přešel pak k dějinám tohoto právního ústavu. Při své práci použil množství pramenného materiálu i obsáhlé literatury.

Dílo Kadlcovo překvapilo. Bylo psáno metodou kritickou s obrovským aparátom o ústavu právním, který vzbuzoval pochybnosti proto, že v právních pramenech doby historické dosud osvětlen nebyl. Vzbuzovala pozornost i metoda Kadlcova, kterou si Kadlec při své práci zvolil. Práce jeho uznána za práci habilitační a Kadlec 12. dubna 1899 habilitován.

Rodinný nedíl recensován byl ve všech vědeckých literaturách slovanských, v Rusku, v Srbsku, v Polsku i u nás. U nás napsal J. Peisker do Národopisného Sborníku rozpravu Slovo o zadrube, v níž odporoval Kadlcovi zřetelem k jihoslovanské zadrube. Současně napsal velmi obsáhlý referát o Kadlcovi Balzer, O zadrudze slowiańskiej do Kwartalniku historyczného sv. XIII., v němž rea-

goval i na vývody Peiskrovy a vyslovil se pochvalně o Kadlcovi. Kadlec sám napsal proti vývodům Peiskrovým kritickou úvahu pod titulem *K »Slovu o združzenec«* (1900). Kadlec však našel odporce i mezi historiky českými v prof. Pekařovi, z Jihošlovánů odpovídal mu Levec. Kadlec znovu ujímá se péra a odpovídá v rozpravě *»Rodinný nedíl ve světle dat srovnávacích dějin právních«* v Časopise Matice Moravské 1901. I v této rozpravě znovu přináší nové doklady pro své vývody z hlediska širšího než slovanského práva a dokazuje svoji pohotovost vědeckou.

Právě tak, jako ve svém spise habilitačním, Kadlec i v jiných svých studiích hledal společné prvky všem slovanským právním, aby je zdůraznil a vyzdvihl jednotu slovanských práv i původní jednotu Slovanů. Objevoval tyto společné prvky také za tím účelem, aby přiblížil se k původnímu právu slovanskému. Toho druhu je studie *»O trudových asociacích u slavjan«* (Sborník statěj po ist. prava izd. v čest Vladimírskago-Budanova, Kijev 1903). V rozpravě této upozorňuje Kadlec na zvláštní pracovní sdružení, která se vyskytují v minulosti v právech slovanských a v nichž převyšuje zásada kolektivismu zásadu individualismu. O důležitosti této rozpravy svědčí, že byla vydána česky ve Sborníku věd pr. a st. roč. IV. *»O kooperativních sdruženích v právu slovanském«* a i německy *»Über die Arbeitsgenossenschaften im sl. Rechte«* (Zeitschrift f. vergl. Rechtswissenschaft XVII. 1904).

Společných otázek všech práv slovanských týkají se ještě rozpravy: *»O katedrách historie slovanských práv«* (Sborník statěj v čest Lamanskago, Petrohrad 1906), *»Studium dějin slovanského práva«* (Památník Všehrdu 1918), *»O počátcích slovanských právních starožitností«* (Pocta Randova), *»Příležitostní pomocníci v právu slovanském«* (Sborník věd. pr. a a stát. XV. 1915).

Všechny tyto studie byly vlastně přípravou k napsání právních dějin slovanských v celosti. Kadlec se k tomuto monumentálnímu dílu připravoval od počátku své dráhy vědecké. Činil tak se svou neúpornou pílí a vytrvalostí. Pro toto dílo napsal průpravou řadu pojednání do Polské encyklopedie o právních dějinách Slovanů před 10. stol., kdy byl právní vývoj u Slovanů ještě jednotným. V Polské Encyklopedii ve IV. svazku je řada Kadlcových studií, které tvoří vlastně celek. Jsou to studie: *»O politycznym ustroju Slowian, zwłaszcza zachodnich przed X. wiekiem. O zawiązkach państw zachodnich Slowian przed X w. O prawie prywatnem zachodnich Slowian przed X w. O prawie karnem u zachodnich Slowian przed X w. O sądownictwie i przewoździe sądowym u Slowian do X w.«* Studie tyto vyšly r. 1912 a byly Kadlcovi základem jeho přednášek, které konal o právu slovanském na universitě Karlově. Rozšířily pověst Kadlcovu na cizině hlavně ve státech slovanských. Tyto studie

však měly trvalou cenu. Dovědčuje to nejlépe ta okolnost, že po řadě let téměř nezměněné byly přeloženy prof. Taranovským v Bělehradě do srbštiny a vyšly pod titulem Првобитно словенско право пре X века, Bělehrad 1924. Jaká tu vzácná shoda a podivuhodné spojení slovanských jazyků: Čech píše svou studii polsky a Rus ji překládá do srbštiny. Vždyť již ta okolnost dokazuje cenu Kadlcovy práce. Kadlec chystal právní dějiny slovanské do Niederlových Slovanských starožitností. Často o tom mluvil, vyslovoval naději, že svazek ten napíše a byl si vědom povinnosti svazek ten napsati. Pro Institut d'Etudes slaves v Paříži Kadlec připravil úvod do právních dějin slovanských, který měl vyjít pod názvem *Introduction à l'histoire comparée du droit slave* a který měl Kadlec již r. 1925 hotov. Dosud z neznámé nám příčiny však nevyšel. Ze měl již látku připravenou, patrně je i z jeho přednášek, které měl r. 1925 ve Varšavě a které vyšly v Monde Slave téhož roku pod názvem *»Les Slaves à la lumière de leur histoire politique«*.

Je tragickým, že Kadlcovo dílo takto připravované, nebylo dohotoveno. Snad nalezneme se v pozůstalosti Kadlcově připravené rukopis, jež přece bude možno zachovatí budoucnosti.

Nebyla to však pouze dosud jmenovaná díla, kterými se Kadlec připravoval ku svému dílu životnímu. Byla to také všechna další jeho činnost. Kadlec studuje jednotlivá práva slovanská a při tom srovnává je vzájemně, hledá, co bylo všem slovanským právním společným a jaké byly rušivé vlivy, které práva slovanská rozdělily. Vznikly tak studie z jednotlivých práv slovanských, které mají právě svým srovnávacím obsahem neobyčejný význam. Z českých právních dějin věnoval Kadlec zvláštní pozornost právním dějinám moravským. Napsal tu *»Přehled ústavních dějin Moravy«* již roku 1907–8 (1. část do r. 1628 v Moravské Čítance [1907]; 2. část do r. 1848 v Čas. Matice Moravské 1908). Přehled tento znovu ještě přepracovává a vydává jako samostatnou publikaci r. 1926, všimaje si zde všech nových objevů, které se staly a podává zde výsledky vlastního zkoumání. Z českých právních dějin napsal ještě rozpravy: *»O poddanství a robotě v zemích českých«* (Mor. Revue 1899) a *»Viktorin Kornel ze Všehrd«* ve Sborníku věd právních a stát. XXI. u příležitosti Všehrdova jubilea.

Z dějin ruského práva zpracoval soustavný přehled, který došel uznání i od ruských učenců. Jaké vážnosti požíval, je patrné i z toho, že přeložen byl do ruštiny a podle něho bylo vyučováno na ruské právní fakultě v Praze. Ruští studenti zde studovali z Kadlcovy učebnice své rodné právní dějiny. Z ruských problémů ho zajímala otázka Ruské Pravdy, která byla rozvířena vydáním díla Goetzova. A právě při příležitosti vydání tohoto díla napsal Kadlec obsáhlý článek: *»Nové názory o Ruské Pravdě«* ve Sborníku věd právních

a stát. roč. XIV., v němž probral kriticky nové vydání Ruské Pravdy a zaujal stanovisko své vlastní k němu.

Z jihoslovanských právních dějin zajímaly Kadlce dějiny novější i dějiny starší. V knihovně Sborníku r. 1903 vydává *»Agrární právo v Bosně a Hercegovině«*, které zabývá se obtížnými problémy právních poměrů neovíteností v zemi, kde mísily se prvky slovanské s prvky tureckými. Kadlec studiem na místě samém seznamuje se s těmito problémy. Z knihy patrně, jak obsáhlé muselo býti studium předchozí, kdy autor musel prostudovati i právní výrazy turecké i zákony a nařízení pod panstvím tureckým vydané. O též předmetě pojednal i v Oesterr. Staatswörterbuch pod heslem Immobilienrecht und Agrarverfassung in Bosnien und der Herzegovina. Ale z práva jihoslovanského vábily ho ještě jiné problémy z doby starší. Byly to statuty přímořských obcí chorvatských a statuty dalmatské, které Kadlec zaujal. A proto r. 1914 v Rozpravách České Akademie. Tř. I. č. 53 za zvolení řádným členem vydal *»Mošćenički statut«*, jehož podtitul *»Příspěvek k seznání právních řádů chorvatské obce v Istrii ve stol. XV.–XVIII.«*, naznačuje i obsah. Kadlec zaujal se tímto předmetem ještě nedávno vydav *Statut Bračský*. Statutum et reformationes insulae Brachia. Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium vol. XI., 1926. Kadlec osvědčil se zde i jako vydavatel pramenů. Pracuje vždy s kritičností a pečlivostí, které vyžaduje ediční práce zvláště v případech a za okolností, za nichž Kadlec vydával prameny, jichž originály nám byly vzdáleny.

Kadlec zaujal se také prameny jihoslovanskými v krátkém, ale důležitém článku *»Porob-rasáb v právu jihoslovanském«* ve Sborníku věd práv. a stát. XXII., v němž probírá starou instituci trestního práva opět s hlediska ovšem srovnávacího.

Novější právní dějiny a dějiny Jugoslaviie zpracovány jsou v Kadlcově knize *»Jugoslavia. O bojích jižních Slovanů za státní samostatnost«*. Kniha tato vznikla ze dvou kursů přednášek, které Kadlec konal o dějinách politických bojů jižních Slovanů v únoru 1918 a v lednu a únoru 1919. Je to první systematické zpracování této otázky z hlediska celonárodního a Kadlec v ní projevil neobyčejnou lásku k utrpení a k bojům Slovanů, kteří byli odříznuti od svého kmene východního a západního.

Velmi důležitým oborem, kterému Kadlec věnoval péči nevšední, je jeho studium právních dějin uherských. Kadlec uveden byl k tomuto studiu dějinami slovanského práva. Sledoval tu polského badatele Maciejowského, který rovněž na právní prameny uherské upozornil. Kadlec pozoruje, že Uhry jsou zemi, kde se stýkaly proudy východo-západní a jihoslovanské a že je třeba odhaliti roušku, kterou je zakryto neobyčejné bohatství pramenů uherských pro právní dějiny

slovanské. Kadlec vidí také, že tohoto bohatství je zneužíváno vědou uherskou, která nevšímá si okolních národů slovanských a prohlašuje mnohé, co je slovanské, za vlastní nekulturních Maďarů. Kadlec se zájmem jemu vlastním osvojuje si maďarský jazyk, seznamuje se s maďarskou literaturou a začíná vzdělanému světu slovanskému odhalovati vědeckou pravdu, která je poutána maďarským falešným rouchem. Je to právě maďarskou vědou slavené Verböczyovo Tripartitum, které Kadlec zajímá. Píše nejprve přípravný krátký článek do Sborníku věd právních a státních roč. II. *»Štěpán z Vrbovce a jeho Tripartitum«*, v němž seznamuje se nejprve se životopisem Verböczyovým a se vznikem Tripartita. A opětně připraven, překonav překážky, se kterými se setkal, nenaleznuv žádných pramenů a pomůcek v Praze, píše Kadlec velké své dílo o Tripartitu: *»Verböczyovo Tripartitum a soukromé právo uherské i chorvatské šlecht v něm obsažené«*. Rozpravy České Akademie, Tř. I., roč. X., č. 3 (1902). Je to dílo, které poprvé probírá tuto otázku ve slovanské literatuře z hledisek jiných, než jak činila věda uherská a maďarská. Kadlec objevuje zde vlivy slovanské po všech stránkách Tripartita. Řeší vznik jeho a probírá pak soukromé právo uherské, při čemž přihlíží i k dalšímu největšímu vývoji uherského práva.

Probírá jednotlivé ústavy soukromého práva v Tripartitu se vyskytující a ukazuje na obdivuhodnou shodu některých s právy slovanskými vůbec a s právem českým zvláště. Postupuje tu velmi kriticky odmítaje veškeré dohady a pečlivě srovnává znění pramenů uherských a slovanských.

Kadlcovo dílo o Tripartitu proniklo i do ciziny a Kadlec jako odborník na slovo vzaty vydává v královské akademii srbské v Bělehradě *Tripartitum v překladu Ivana Pergošiče* z r. 1574, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, kniha V. 1909. K tomuto vydání připojuje úvod i slovník vykládající opět velmi pečlivě obtížné výrazy v překladu se nalézající.

K právním dějinám uherským vrací se opětně a opětně. Činí tak zpravidla v jednotlivých stručných studiích. Tak povstal článek *»Stručný přehled historické a právně historické literatury maďarské«* ve Sborníku věd právních a stát. VII. 1907 a článek *»O počátku kulturních vlivů slovanských na Maďary«* v Osvětě 1908. V prvním podává výsledky svého studia literatury a pramenů a článek jeho je po této stránce důležitým i dnes jako bibliografická příručka. V druhém článku podává vlastně zprávu o knize maďarského slavisty Jana Melicha Szláv jövevényaszavaik. Kniha Melichova zaujala Kadlce po stránce filologické, ale Kadlec tu podal také kritiku názorů maďarských badatelů na nejstarší dobu uherských právních dějin a dějin vůbec. Velmi důležité jsou tu postřehy Kadlcovy o vlivu jazyka československého v Uhrách.

V uvedené snaze projednání o právních dějinách uherských kriticky upoutala Kadlce kniha, kterou vydal výborný znatel právních dějin uherských, profesor budapeštské university Timon Ákos. Kniha jeho vyšla maďarsky a byla přeložena Felixem Schillerem do němčiny pod názvem *Ungarische Verfassungs- und Rechtsgeschichte*. Kadlec kriticky probral názory Timonovy ve velkém referátě »*Einige Bemerkungen über das ung. und böhm. Staatsrecht*« uveřejněném v *Jahrbuch der Intern. Vereinigung f. vergl. Rechtswissenschaft u. Volkswirtschaftslehre*, VIII. sv. Kadlec jasně ukázal na nemožnost názorů nejen Timona, nýbrž i některých názorů maďarských badatelů vůbec. Zdůraznil, že maďarští badatelé ve vyličení maďarské praústavy zapomínají podívat se na současné právní zřízení států sousedních. Zapomínají porovnat současné zřízení hradské a komitátní v Uhrách se zřízením hradeckým a krajským v zemích českých a polských. Zapomínají porovnat některé výrazy vyskytující se v pramenech uherských se současnými výrazy v zemích slovanských. Viděli by, že výrazy »dvorníci, pravda, dušníci« a pod. nejsou výrazy maďarskými, nýbrž slovanskými a zvláště Čechoslovanskými, kteří vykonali tu mocný vliv na Maďary. Kadlec odmítá snahu maďarských badatelů zdůrazňovat právní vývoj v Uherku i tím, že se přirovnává jen se zeměmi západoevropskými a zeměmi středoevropskými, blížeji Uherku se opomíjí. Tu se uplatňuje kritika Kadlcova nejlépe v kritice Timonovy nauky o pojmu uherské koruny.

Výsledky svého studia o uherských právních dějinách shrnul Kadlec v pojednání »*Uberské ústavní dějiny* (otisk z *Ottova naučného Slovníku* 1907). Zde stručně, ale velmi jasně a obsažně probral vše, co je v uherských právních dějinách důležité, zvláště také zřetelem k našim právním dějinám. A proto bude tento přehled ještě dlouho důležitým pro ty, kteří pracují i o právních dějinách na dnešním Slovensku, neboť budou z něho ještě dlouho hojně čerpatí.

Kadlec probírá právní dějiny uherské setkal se ještě s jedním národem, se kterým se Slované dostali do styku a na nějž vykonali mocný vliv: byli to Rumuni. A Kadlec vyslovil zásadu, že studium slovanského práva nebude úplným, dokud nebude plně osvětlen právní vývoj nejen u Maďarů, nýbrž i u Rumunů. A proto podniká nové studie a z nich vzniká nová obrovská studie »*Valaši a valašské právo v zemích slovanských a uherských*« r. 1916 nákl. České akademie. V knize této zabývá se především všemi teoriemi o vzniku rumunského národa a probírá t. zv. kolonizaci valašskou v zemích slovanských. Kniha vzbudila pozornost doma i za hranicemi a Kadlec musí se hájit proti různým výtkám zvl. proti prof. Bidlovi článkem »*Ještě jednou o Valaších a valašském právu v zemích slovanských a uherských*« ve *Sborníku věd práv. a stát. roč. XIX.*

Kadlec při svých studiích právněhistorických nezapomíná ani na novější dobu a píše studie, které mají sloužit pro poučení době přítomné. V tento obor činnosti Kadlcovy náležejí studie: »*Národnostní a jazyková otázka v Uhrách*« v *České politice* I. za red. Tobolkovy r. 1906 a pak »*Uberská a chorvatská ústava v hlavních člátcích*« tamtéž dílu II. část. 1. 1907. V prvním pojednání jsou zajímavé zvláště stati o útisku slovanských národů v Uhrách v době novější, v druhém podává se výstižně nová uherská ústava. Dobře nově věnována je stat prof. Kadlce psaná do »*Slovanstva*« r. 1912 s titulem »*Státní zřízení a státoprávní postavení slovanských národů*«. I tu Kadlec podává výstižně přehled o Slovanech všech před světovou válkou. Po světové válce hotovil se, že znovu napíše nové pojednání na totéž thema do nového podobného díla, které právě vychází, bohužel nebylo mu to již popřáno.

Obnovení našeho státu dává Kadlcovi možnost rozvinouti bohaté své zkušenosti a použití jich i pro budování státu. Kadlec účastní se mírové konference a vydává řadu brožur, které ovšem určeny ku propagaci, jsou rovněž hluboce a vědecky založeny. Jsou to: *Maďaři a Československá republika*, 1919, *Jihoslované a Československá republika* 1919, *Podkarpatská Rus*, 1920. Již z titulu je patrné, že Kadlec sloužil přítomnosti tam, kde měl bohaté vědomosti ve svých oborech právně historických. Z našich současných otázek zajímalo ho zvláště postavení Podkarpatské Rusi, kterou také poznal, procestovav ji.

Ale Kadlec neuzavíral se i jiným velmi důležitým otázkám přítomnosti. Byla to i otázka pozemkové reformy, o níž pojednal v samostatném článku ve *Sborníku věd právních a státních* 1924, XXIV.: *Agrární reforma v Československu, Rumunsku a Jugoslavii*.

Je pochopitelné, že takovou obsáhlou činností vědeckou Kadlec přemáhá překážky, které se mu kladly do cesty, jako učitel na universitě. Po šesti letech r. 1905 jmenován je mimořádným profesorem a po čtyřech letech řádným. Kadlec na universitě kromě dějin slovanského práva přednášel i rakouské právní dějiny a jako učitel tohoto oboru vydal a upravil pro posluchače posmrtně vydané přednášky Bohuše Riegra »*Ríšské dějiny rakouské*«, Praha, 1908. Po převratu připadal mu úkol spoluvybudovat nový předmět, který začal se přednášet na československých universitách: Dějiny veřejného a soukromého práva ve střední Evropě. Kadlec pilně pracuje na tomto předmětu a již roku 1920 vydává obsáhlé »*Dějiny veřejného práva ve střední Evropě*«. Roku 1922 vychází druhé, r. 1923 třetí vydání, a letos o prázdninách nepřípouštěje si oddechu, vydává Kadlec vydané čtvrté, které datuje koncem září 1928. Kadlec vložil do své učebnice mnoho svých vědomostí. Jsou to výsledky

předcházejícího studia ve všech právních dějinách, které Kadlec do své knihy zařadil. A jsou tu původní poznatky nejen z právních dějin českých, ovšem i z polských a z uherských. Kadlec svoji knihu určil nejen pro posluchače, nýbrž i pro širší veřejnost, a zvláště tento úkol bude kniha Kadlcova jistě plnit.

Kadlec měl oddané posluchače. Jeho semináře plnily se posluchači různých národností slovanských z domova i z ciziny. Docházeli i hosté z ciziny. Semináře Kadlcovy upoutaly zvláště výkladem pramenů, na něž Kadlec kladl vždy velkou váhu a často celou dobu svého semináře sám přednášoval a poutavě vysvětloval místa pramenů.

Obraz Kadlcovy vědecké činnosti byl by neúplným, kdybychom se nezmínili ještě o charakteristické vlastnosti jeho celé vědecké činnosti. Kadlec znal všechny slovanské jazyky, dovedl jimi hovořiti, dovedl i psati jimi vědecká pojednání. Znal i jazyky jiné, maďarský, rumunský a j. Měl neobyčejnou schopnost vykládati staré tvary jazykové, které v pramenech slovanských se vyskytají. Tato schopnost umožňovala mu pronikati do pramenů hlouběji, než kterémukoli badateli, neboť Kadlec na podkladě ohromného srovnávacího materiálu prováděl důkazy o původnosti různých ústavů právních vyskytávajících se v právech slovanských právě doklady jazykovými. Zakládal si na této metodě, kterou uplatňoval ve všech svých pracích. S oblibou vyhledával nejasné termíny v pramenech slovanských a pokoušel se o jejich řešení. Kladl velký důraz, aby u každé historickoprávní studie byl vždy slovníček a rejstřík, aby ho mohlo být použito právě k uvedeným účelům.

Ještě před uveřejněním díla Hermenegilda Jirečka *Prove* (Historický slovar slovanského práva, 1904) začal Kadlec sbírat materiál k podobnému slovníku, jakým *Prove* bylo. *Prove* ho neuspokojilo. Začal je doplňovati, s mravenčí pilí sbírat termíny a slova ze slovanských pramenů a to nejen slova v národních jazycích, nýbrž i z pramenů latinských a německých, které vztahovaly se k dějinám práva slovanského. V pozůstalosti Kadlcově je tento doplněný exemplář *Prove*, který svým obsahem v rukopise rovná se třikrát až čtyřikrát většímu dílu. Ale Kadlec neustal na tom. Pojal úmysl sestaviti *Glossář slovanský*, který by obsahoval výklad termínů ne pouze právnických, nýbrž i termínů a výrazů neprávnických, které se vyskytaly v památkách ryze právních. Dílo jeho mělo být tudíž naučným slovníkem právníkem pro právní dějiny slovanské. Své názory o tomto slovníku Kadlec vyložil v článku napsaném do *Pocty Balzerovy: O potřebě historických glossářů slovanských*. Kadlec u každého termínu chtěl podati také jeho výklad a vysvětlení v krátkém pojednání. Jeho glos-

sář měl být tedy podoben slovníku Mažuraničovu, Prinosi z hrvatski pravopovjestni rječnik, ale měl obsáhnouti slovanská práva všechna. Úkol zajisté obrovský. Kadlec chtěl překonati všechny nesnáze a všechnu obrovskou práci svou plní. Poslední léta věnoval se jen tomuto úkolu. Při posledním rozmluvě ukazoval mi ohromný materiál, který měl. Tisíce a tisíce lístků leželo před námi a Kadlec s vervou sobě vlastní probíral jednotlivá písmena i hesla. Nejen že látka působila mu potíže, nýbrž i samo uspořádání při různých abecedách Slovanů západních, východních i jižních. Kadlec spojoval tyto abecedy. Po prázdninách měl připraven prvý svazek písmen A–C. Usiloval o to, aby svazek ten brzy vyšel, aby byla zřejma metoda jeho práce a systém, který zvolil. Dílo Kadlcovo bylo by mu zjednalo slávu ještě větší než jaké ve vědeckém světě požíval. Lze vysloviti naději, že podniknutá práce Kadlcova a nastřádaný materiál bude vydán.

Bylo by tu možno zmíniti se ještě o praktickém dílu, při kterém také Kadlec bral účast, totiž při vydávání »*Německo-českého nazvosloví řídního a právníckého*« spolu s Dr. K. Hellerem, které vyšlo ještě v novém vydání r. 1923–5. Bylo by možno probrati řadu referátů a posudků, které Kadlec uveřejnil o různých vědeckých publikacích z celého světa slovanského, které Kadlec pilně sledoval a které mu také docházely. Tyto posudky obsahovaly často nové názvy Kadlcovy a je v nich také uložen bohatý materiál. Týká se to opět zvláště referátů o publikacích maďarských.

Za své zásluhy vědecké byl Kadlec členem mnohých akademii a učených společností. Učená Společnost Šafaříkova zvolila ho loni svým členem, byl mimořádným členem Královské Společnosti, řádným členem I. třídy České Akademie, člen – spolupracovník ruského archeologického institutu v Cařihradě, dopisující člen Srbské královské akademie v Bělehradě, Jihoslovanské akademie věd a umění v Záhřebě, Akademie věd v Krakově, Rumunské akademie v Bukurešti, Bulharské Akademie v Sofii, člen Ruské Akademie v Petrohradě, řádný přespolečný člen Towarzystwa naukowego ve Lvově.

Kadlec byl činným i mimo fakultu. Všude, kam zasáhl, jevila se jeho bohatá zkušenost. Byl po dlouhá léta generálním tajemníkem České Akademie, členem Národní Rady Československé, redaktorem *Sborníku věd právních a státních*.

Kadlec napsal řadu velkých děl, řešil velkou řadu problémů se zdarem, že přiblížil se vědecké pravdě. Přece však zbývalo mu ještě mnoho práce, aby došel cílů, které si vytkl. Odešel tiše jsa téměř u cíle. V tom je jistě tragika jeho smrti. Jeho jméno bude se však ozývat stále ve vědě slovanského práva, pro kterou žil.

VYTISKLA
STÁTNÍ TISKÁRNA
V PRAZE

SEMINÁRNÍ
Stálové

KNIHOVNA
oddělení